

Katarína Škriniarová - Anna Bandlerová - Zuzana Ilková

Nezrovnalosti v počtoch poľnohospodárskych družstiev na Slovensku

Discrepancies in the number of agricultural cooperatives in Slovakia

Abstract *The development and position of the agricultural cooperatives in Slovakia represent the main focus of the paper. In particular, the emphasis is put on the issues originated in the fact that there are discrepancies in the number of active, enterprising cooperatives which are registered in the Business Register of the Ministry of Justice of the Slovak Republic and the total number of registered agricultural cooperatives. In our opinion this situation has a negative impact on the credibility of the data registered in the Business Register. Within this paper the authors debate about the causes of the situation and suggest possible solutions.*

Key words *cooperatives - business register - payment agency – traditional agricultural cooperatives - winding up of cooperatives - development of cooperatives - liquidation of cooperatives - statutory body*

Abstrakt Príspevok sa zaoberá otázkami postavenia a vývoja poľnohospodárskych družstiev na Slovensku a poukazuje na problémy vznikajúce v súvislosti s existujúcim nesúlalom v počtoch aktívnych, v obchodnom registri zapísaných podnikajúcich poľnohospodárskych družstiev a celkovým počtom registrovaných poľnohospodárskych družstiev. Sme toho názoru, že takýto stav znižuje dôveryhodnosť údajov zapísaných v obchodnom registri. V príspevku sa autorský kolektív zamýšľa nad príčinami tohto stavu a navrhuje možné riešenie.

Kľúčové slová družstvá - obchodný register - platobná agentúra - tradičné poľnohospodárske družstvá - zrušenie družstva - vývoj družstiev - likvidácia družstiev - štatutárny orgán

Ťažko by sme hľadali úsek spoločenských vzťahov, ktorých zákonná úprava sa komplexne stávala predmetom pozornosti nášho zákonodarstva tak často, ako vzťahy, ktoré vznikajú v oblasti poľnohospodárstva. Štruktúra podnikateľských subjektov po roku 1990 sa následkom privatizácie podstatne zmenila. Ak pred rokom 1990 v rámci poľnohospodárstva existovali družstvá a štátne majetky, tak po roku 1990 ako nové podnikateľské subjekty pribudli obchodné spoločnosti a samostatne hospodáriaci roľníci, ktorí počas obdobia socializmu na rozdiel od iných štátov východnej Európy u nás takmer neexistovali.

Ani po viac ako 20 rokoch od zmeny politického systému nie je možné si predstaviť poľnohospodárstvo na Slovensku bez poľnohospodárskych družstiev, ktoré napriek klesajúcej tendencii si stále zachovávajú prevahu nad ostatnými formami podnikania, najmä čo do rozsahu výmery obrábanej poľnohospodárskej pôdy. Faktom je, že ide o poľnohospodárske družstvá, ktoré prešli transformáciou a ich vznik sa u väčšiny datuje pred rokom 1990. Nejde o novo založené poľnohospodárske družstvá, ktorých počet po roku 2005 je viac menej bezvýznamný. Poukazujú na to aj výsledky nášho výskumu na príklade Nitrianskeho kraja, keď po roku 2005 vznikli iba 3 poľnohospodárske družstvá (Tab. 2).

Na Slovensku v súčasnosti obhospodarujú poľnohospodárske družstvá ešte stále viac ako 39 % všetkej poľnohospodárskej pôdy. Na porovnanie obchodné spoločnosti hospodária na viac ako 40 % poľnohospodárskej pôdy, fyzické osoby – farmári len na ploche 19 % poľnohospodárskej pôdy¹.

Metodický postup

Družstevníctvo považuje EÚ za významnú a rovnocennú podnikateľskú formu, čo dokumentuje i Smernica EÚ o európskej družstevnej spoločnosti, ktorej súčasťou je „Biela kniha o družstevníctve“. Ide o súbor odporúčaní, ktorými by sa družstevníctvo v členských krajinách EÚ malo riadiť a o úpravu podmienok družstevného podnikania. V mnohých krajinách EÚ je družstevníctvo upravené osobitnými zákonmi. V našich podmienkach prešli družstvá zložitým vývojom. V súčasnosti, podľa platnej právnej úpravy sú družstvá podnikateľským subjektom, tradične pôsobiacim hlavne v oblasti poľnohospodárskeho podnikania.

Cieľom príspevku je poukázať na vývoj a niektoré vybrané problémy poľnohospodárskych družstiev na Slovensku ako i na zistené rozdiely, ktoré existujú medzi počtom poľnohospodárskych družstiev zapísaných v obchodnom registri a medzi v praxi skutočne aktívnymi- podnikajúcimi poľnohospodárskymi družstvami. Na základe analýzy príslušných ustanovení právnych predpisov bolo našim cieľom zistiť príčiny tohto stavu a na základe logickej metódy poznávania poukázať na riešenie problému.

Pri zisťovaní počtu poľnohospodárskych družstiev na Slovensku a zvlášť v Nitrianskom kraji sme vychádzali z troch rôznych zdrojov: z evidencie ktorú vedie pôdohospodárska platobná agentúra (PPA) za rok 2012, zo záznamovobchodného registra za rok 2012 a z Cenzusu fariem z roku 2010.

Pri skúmaní problematiky bola použitá metóda zhromažďovania štatistických údajov, analýzy podkladových údajov, analýzy právnych predpisov, ktoré boli základným východiskom pre úpravu družstiev ako i pre realizáciu zložitého transformačného procesu poľnohospodárskych družstiev, metóda syntézy dosiahnutých výsledkov a poznatkov.

¹ Štruktúrálnej cenzus fariem 2010, str. 5

Vlastná práca

Družstevníctvo na Slovensku (história)

Družstevné hnutie na Slovensku má podľa Štefanoviča, M. (1979) viac ako 160 ročnú tradíciu, jej vývoj začína v roku 1845 založením Gazdovského spolku v Sobotišti, ktoré bolo druhým družstvom na svete a prvým úverovým družstvom na svete. Prvé družstvá boli nositeľkami základných ideí družstevného hnutia a to svojpomoci a vzájomnej podpory. Boli neziskovými združeniami, zameranými na riešenie sociálnych a hospodárskych problémov svojich členov. S rozvojom trhového hospodárstva do družstevného hnutia prenikajú rôzne, mnohokrát protichodné názory na charakter družstiev, či majú družstvá plniť sociálne potreby svojich členov a teda mať charakter neziskových združení, alebo sa majú uplatňovať ako družstvá výrobné so ziskovou orientáciou. Za prvú právnu úpravu družstiev na našom území je možné považovať zák. čl. XXXVII/1875 uhorského obchodného zákona, ktorý bol doplnený družstevným zákonom, zák. čl. XXII/1898 o hospodárskych a živnostenských úverových družstvách. Vznikajúce družstvá v tomto období mali charakter uvedenej úpravy. Išlo o svojpomocné, samosprávne a autonómne spoločenstvá, ktorých základný majetok bol vytvorený podielovou účasťou členov. Členstvo bolo dobrovoľné, s demokratickým rozhodovaním členov, člen = hlas.

Od začiatku päťdesiatych rokov dvadsiateho storočia na našom území aj v družstevníctve sa presadzoval centralizovaný spôsob riadenia, družstvá, ako právna forma pôsobili najmä v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby alebo ako spotrebné, bytové a výrobné družstvá. Ich právne postavenie bolo upravené osobitnými zákonmi (zákon č. 69/1949 Zb. o jednotných pôdohospodárskych družstvách, zákon č. 49/1959 Zb. o jednotných roľníckych družstvách, zákon č. 122/1975 o poľnohospodárskom družstevníctve, zákon č. 162/1990 Zb. o poľnohospodárskom družstevníctve, zákon č. 176/1990 Zb. o bytovom, spotrebnom, výrobnom a inom družstevníctve).

Spoločenské a ekonomické zmeny po roku 1989 znamenali aj pre družstvá vážne majetkové a organizačné dopady. Základným predpisom upravujúcim právne postavenie družstiev sa stal Obchodný zákonník prijatý v roku 1991, ktorý ustanovil jednotnú právnu formu družstva, bez ohľadu na predmet činnosti. Družstvo v zmysle právnej úpravy je podnikateľským subjektom, spoločenstvom neuzavretého počtu osôb, založeným za účelom podnikania alebo zabezpečovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb svojich členov. Od obchodných spoločností sa odlišuje osobitnou úpravou vnútorných vzťahov medzi družstvom a členmi ako aj medzi členmi navzájom. Obchodný zákonník vo svojom ustanovení § 765 uložil družstvám, ktoré vznikli pred nadobudnutím jeho účinnosti premeniť sa na spoločnosti alebo družstvá, upravené týmto zákonom a to postupom, ktorý upravil osobitný zákon. Týmto zákonom bol zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a o vypořádání majetkových nárokov v družstvách.

Pol'nohospodárske družstvá po roku 1990

Východiskom pre uskutočňovanie štrukturálnych zmien v poľnohospodárstve boli predovšetkým zmeny v legislatíve. Po roku 1990 boli prijaté nové právne predpisy, prostredníctvom ktorých sa realizovali majetkové reštitúcie, transformácia a privatizácia v poľnohospodárskom sektore. Medzi všeobecné právne predpisy dotýkajúce sa daného problému možno zaradiť:

- Ústava Slovenskej republiky 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov,
- Občiansky zákonník č. 40/1964 Zb. v znení neskorších predpisov, najmä časti týkajúcej sa vecných a teda aj vlastníckych práv,
- Obchodný zákonník č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov, ktorý obsahuje novú právnu úpravu družstva ako právnej formy podnikania.

Špeciálne právne predpisy, podľa ktorých sa priamo riadil proces reštitúcií a transformácie v poľnohospodárskom sektore:

- zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (1. reštitučný zákon),
- zákon č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom (tzv. 2. reštitučný zákon),
- uznesenie Ústavného súdu 218/2005 Z. z. poznámka týka sa to zákona č. 180/2005,
- zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyporiadaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov (tzv. transformačný zákon),
- zákon č. 264/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyporiadaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov (1. novela transformačného zákona),
- zákon č. 3/2005 Z. z., ktorým sa dopĺňa zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyporiadaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov (2. novela transformačného zákona).

Demo, M. (2001) uvádza, že pred rokom 1989 hospodárili na pôde iba poľnohospodárske družstvá a štátne majetky. Roľníkom sa ponechala iba malá výmera pôdy. Vo vtedajšom Československu existovalo vyše 200 štátnych majetkov s výmerou okolo 6000 ha a viac ako 1600 poľnohospodárskych družstiev s priemernou výmerou 2500 ha. Proces transformácie družstiev mal dve základné časti:

- upraviť majetkové vzťahy a vyporiadať majetkové nároky v družstvách vypočítaním majetkových podielov oprávnených osôb, schváliť transformačný projekt,
- prispôbiť vnútorné právne pomery družstva Obchodnému zákonníku, resp. schváliť spôsob premeny družstiev na iné podnikateľské formy podľa Obchodného zákonníka.

Výsledkom transformácie družstva bol schválený transformačný projekt, súčasťou ktorého bolo aj rozhodnutie o ďalšej existencii družstva, ktoré sa mohlo premeniť na obchodnú spoločnosť (a.s., s.r.o., v.o.s., k. s.) alebo sa prispôbiť novej právnej úprave družstva podľa Obchodného zákonníka.

Pokiaľ sa oprávnené fyzické osoby nestali účastníkmi právnickej osoby podľa transformačného projektu a rozhodli sa vykonávať poľnohospodársku výrobu, musel sa jej majetkový podiel vydať do 90 dní odo dňa, keď oprávnená osoba o vydanie požiadala. Pôvodný transformačný zákon ostatným vlastníkom transformačného podielu zabezpečoval vydanie tohto podielu po 7 rokoch. Vzhľadom na obavy z kolapsu poľnohospodárskych družstiev, ktorý mohol nastať v súvislosti s vyporiadaním transformačných podielov ich vlastníkom (Schwarcz, P., 2004), bola prijatá novela transformačného zákona č. 264/ 1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 42/1992 Zb. o úprave majetkových vzťahov a vyporiadaní majetkových nárokov v družstvách v znení neskorších predpisov (1. novela transformačného zákona).

Táto novela nariadila družstvám za transformačné podiely vydať družstevné podielnícke listy (DPL) ako obchodovateľné cenné papiere oprávneným osobám, ktoré neboli členmi družstva. Oprávneným osobám, ktoré boli členmi družstva, sa tieto cenné papiere vydali za transformačné podiely iba v tých prípadoch, ak sa na tom uzniesla členská schôdza.

Družstevné podielnícke listy poskytovali oprávneným osobám právo podieľať sa na zisku družstva, prevádzať ich a inak s nimi nakladať, ponúknuť družstvu ich odkúpenie a právo byť prijatý za člena družstva. Po 7 rokoch od schválenia transformačného projektu zákon dával družstvu možnosť odkúpiť DPL, ktoré družstvo vydalo, ak mu ich podielníci ponúkli na odkúpenie (Geciková, I. – Hudáková, M. – Rumanovská, Ľ. – Schwarcz, P., 2008). Družstvo mohlo odkúpiť DPL za cenu zodpovedajúcu ich kurzu na verejnom trhu ku dňu ich splatnosti v prípade, že tieto DPL boli predmetom obchodovania na verejnom trhu. Ak DPL neboli predmetom obchodovania na verejnom trhu, tak sa predávajú za cenu rovnajúcu sa ich menovitej hodnote vynásobenej pomerom čistého imania družstva uvedeného v transformačnom projekte a čistého obchodného imania podľa účtovnej závierky za rok predchádzajúci splatnosti DPL, ak nepríde k inej dohode. DPL odkúpené družstvom a premenené na členské vklady sa považujú za zrušené.

Povinnosť vydať DPL malo asi 980 poľnohospodárskych družstiev (Zelená správa, 1999). Svoju povinnosť si však splnilo ku 27.11.2003 len 620 družstiev (Zelená správa SR, 2004, s. 94) a tak v záujme ukončenia transformácie poľnohospodárskych družstiev bol prijatý zákon č. 3/2005 Z.z., ktorý je ďalšou významnou novelou transformačného zákona. Nariaďuje vydať družstevné podielnícke listy (DPL) tým družstvám, ktoré tak doteraz neurobili a zároveň posilňuje postavenie podielnikov – nečlenov družstva. Podľa tejto novely boli družstvá povinné vydať DPL všetkým oprávneným osobám do 31.5.2005. Týkalo sa to všetkých družstiev vrátane tých, ktoré síce vydali DPL do 30.06.1996, ale nie každej oprávnenej osobe. Družstvo nemuselo vydať DPL oprávnenej osobe, ktorá nepredložila družstvu ako emitentovi DPL osobné údaje potrebné na označenie účtu majiteľa cenných papierov a jeho zapísanie v predpísanej evidencii. Družstvo muselo zverejniť výzvu na predloženie identifikačných údajov pre oprávnené osoby najneskôr do 31.3.2005 v denníku s celoslovenskou pôsobnosťou ako aj vyvesením na tabuli v obci, v ktorej družstvo hospodári. 15 dní pred uverejnením výzvy bolo potrebné, aby družstvo oslovilo oprávnené osoby. Ak družstvo si svoju povinnosť nesplnilo, majetkové podiely sa stali pohľadávkami oprávnených osôb dňom 1.6.2005, ktoré bolo treba uspokojiť do 31.8.2005. Súd v takomto prípade mohol na návrh oprávnenej osoby rozhodnúť o zrušení družstva a nariadiť jeho likvidáciu.

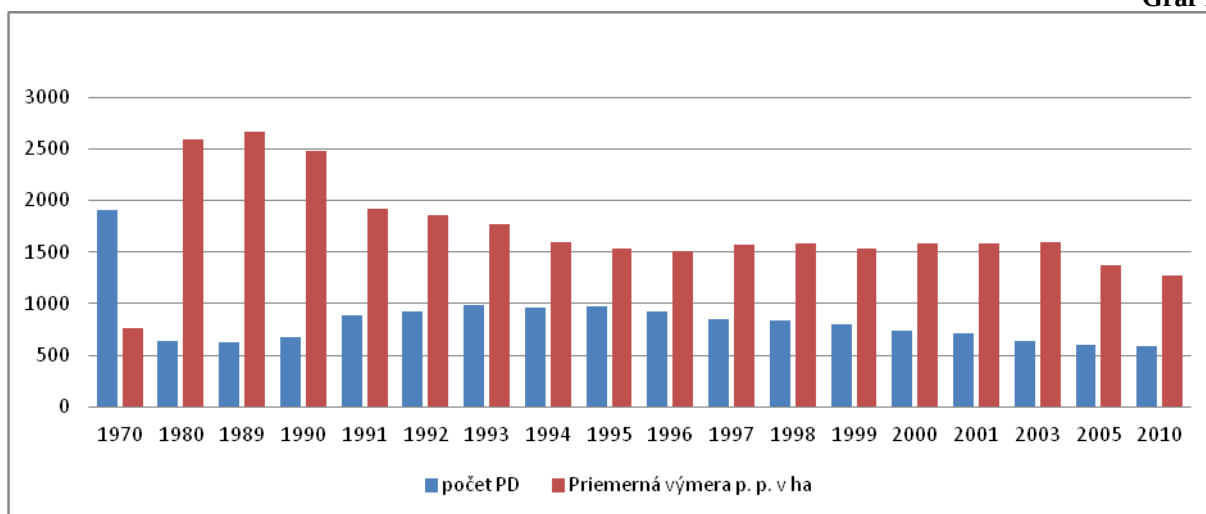
Z výsledkov transformácie možno vidieť, že prevažná časť členov družstiev sa rozhodla pre pokračovanie družstevnej formy podnikania.

Je možné konštatovať, že po roku 1989 existujú na Slovensku dve skupiny družstiev. Sú to družstvá, ktoré neprešli transformačným procesom (ide o družstvá, ktoré vznikli po roku 1992), majú lepšie východiskové podmienky pre podnikanie už aj tým, že nezačali hospodáriť ako zadlžené subjekty a družstvá, ktoré prešli transformačným procesom (ide o družstvá, ktoré vznikli pred rokom 1992). Zvláštnosťou transformovaných družstiev je, že majetkové práva v nich majú osoby, ktoré nie sú ich členmi. Táto situácia je nevýhodnou pre obe strany. Na jednej strane sú oprávnené osoby, ktoré nie sú členmi družstva avšak majú v družstve majetkové práva, ale nemôžu zasahovať do riadenia družstva tak ako členovia družstva a na druhej strane sú členovia družstva, ktorí však nie sú výlučnými vlastníckmi majetku družstva (zhodne Bandlerová, A., 2001, s. 263-268).

Poľnohospodárske družstvá na Slovensku prešli dynamickou zmenou nielen z hľadiska legislatívneho procesu, ale aj z pohľadu štrukturálnych zmien v poľnohospodárskom sektore. Nasledujúci Graf 1 zobrazuje vývojový trend počtu poľnohospodárskych družstiev na Slovensku ako aj vývojový trend priemernej výmery poľnohospodárskej pôdy, ktorú obhospodarovali v naznačenom časovom intervale 1970–2010.

Vývoj štruktúry poľnohospodárskych družstiev¹

Graf 1

Prameň: Zelená správa, MP SR, 1996-2006, Štrukturálny cenzenz fariem 2010²

1/ Development of the structure of agricultural cooperatives, 2/ Source: Green Report, MARD SR, 1996-2006, Structural Farm Qualification 2010

počet PD – the number of agricultural cooperatives

priemerná výmera p.p. v ha – average acreage of agricultural land in hectares

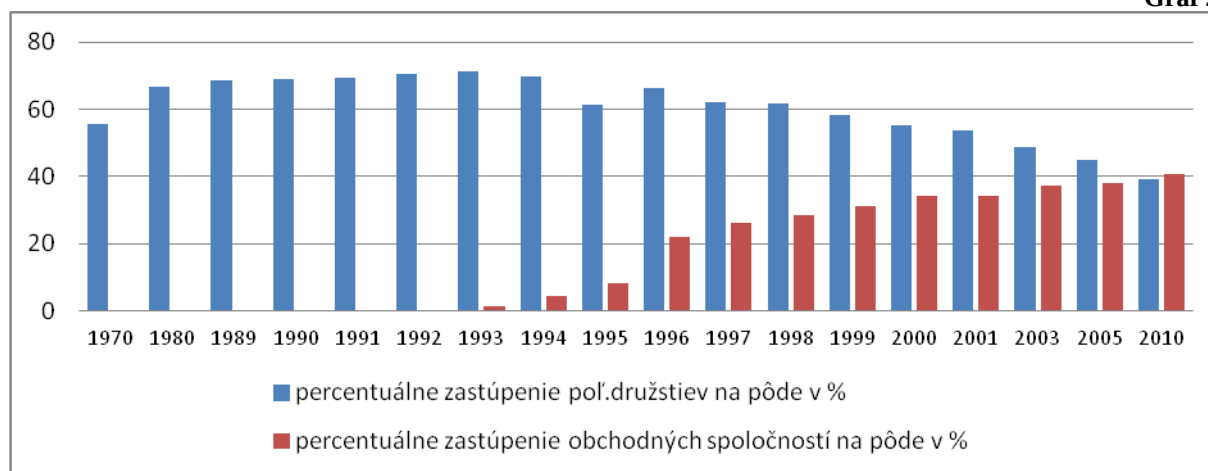
Ako je vidieť z Grafu 1, priemerná výmera poľnohospodárskej pôdy postupom času klesala približne rovnakou tendenciou ako aj počet poľnohospodárskych družstiev na Slovensku. Súčasný stav je taký, že poľnohospodárske družstvá obhospodarujú 740 080,77 ha

poľnohospodárskej pôdy, čo tvorí 39,05 % celkovej poľnohospodárskej pôdy na Slovensku.² Z toho vyplýva, že družstvo, ako právna forma podnikania, stále obhospodaruje najväčšiu časť poľnohospodárskej pôdy spomedzi všetkých podnikateľských subjektov a tak družstvo ako forma podnikania si na Slovensku stále zachováva významné postavenie a bezpochyby hrá dôležitú úlohu v poľnohospodárstve. Pravdou však je (Graf 2), že od roku 1996 sa podiel obchodných spoločností na hospodárení na poľnohospodárskej pôde začal významne zvyšovať a od roku 2010 sa po viac ako 16 ročnom konkurenčnom boji podarilo prebrať prvenstvo poľnohospodárskych družstiev obchodnými spoločnosťami.

Porovnanie družstevnej formy podnikania s inými podnikateľskými formami je vidieť v Grafe 2.

Percentuálne zastúpenie družstiev a obchodných spoločností na pôde¹

Graf 2

Prameň: Zelená správa MP SR, 1993–2005, Štrukturálny cenzenz fariem 2010²

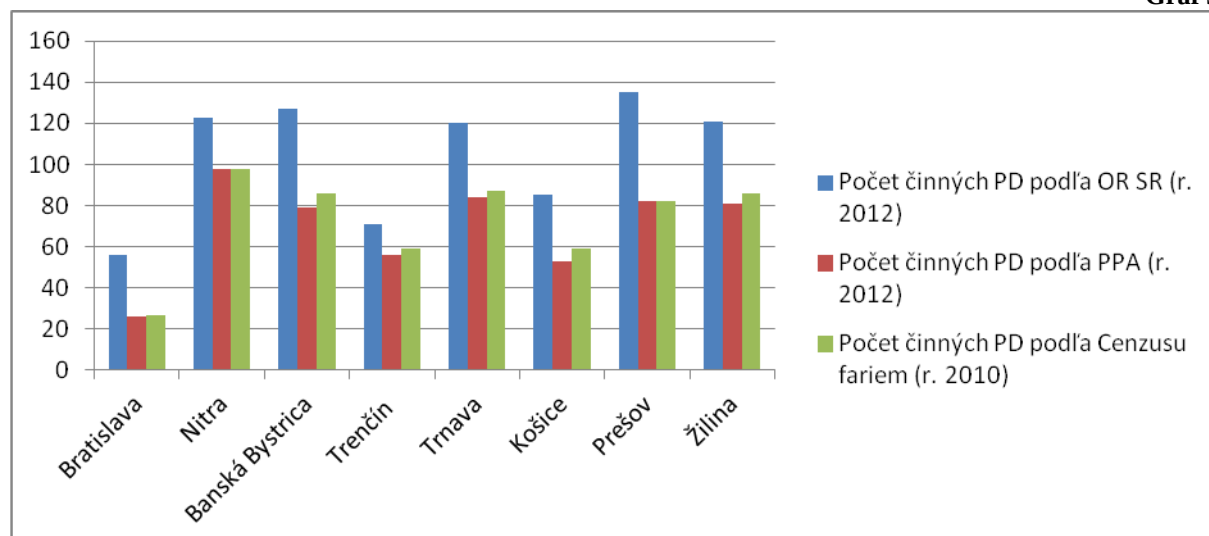
1/ Proportional representation of cooperatives and trade companies on the land in %, 2/ Source: Green Report, MARD SR, 1993–2005, Structural Farm Qualification 2010

percentuálne zastúpenie poľnohospodárskych družstiev na pôde v % - proportional representation of agricultural cooperatives on the land in %,

percentuálne zastúpenie obchodných spoločností na pôde v % - proportional representation of trade companies on the land in %

V Grafe 3 uvádzame počet družstiev v poľnohospodárstve na základe 3 zdrojov, jednak vlastným zisťovaním z obchodného registra, ďalej zisťovaním podľa Cenzu fariem z roku 2010 a zisťovaním podľa získaných podkladov z PPA, ktoré vedie evidenciu podnikateľov na pôde za účelom poskytovania podpory. Z Grafu 3 vidieť, že počet družstiev je rôzny v závislosti od použitého zdroja. Najviac družstiev vykazuje obchodný register, kde sme na základe vlastného spracovania zistili, že celkový počet zaregistrovaných poľnohospodárskych družstiev k júlu 2012 je 838.

² Štrukturálny cenzenz fariem 2010, str. 5

Porovnanie činných družstiev podľa jednotlivých krajov SR v roku 2012**Graf 3**

Prameň: OR SR, PPA, Štrukturálny census fariem 2010, vlastné spracovanie, 2012

1/ Comparison of active cooperatives according to regions in the Slovak Republic in 2012, 2/ Source: Business Register of the SR, Agricultural Payment Agency, Structural Farm Qualification 2010, own elaboration, 2012
 počet činných PD podľa OR SR (r. 2012) – the number of active agricultural cooperatives according to Business Register of the SR (2012),
 počet činných PD podľa PPA (r. 2012) – the number of active agricultural cooperatives according to Agricultural Payment Agency (2012),
 počet činných PD podľa Cenzusu fariem (r. 2010) – the number of active agricultural cooperatives according to Structural Farm Qualification (2010).

Za aktívne podnikajúce, činné poľnohospodárske družstvá sme pre účely tohto príspevku považovali tie družstvá, ktoré sú poberateľmi priamych platieb (prijímatelia pomoci zo zdrojov Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu EPZF a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka EPFRV). Celkový počet aktívnych poľnohospodárskych družstiev podľa PPA z roku 2012 je 559. Údaje zo Štrukturálneho censusu fariem v roku 2010 uvádzajú počet družstiev 584.

Najvýznamnejší rozdiel je medzi údajmi v Obchodnom registri a údajmi PPA a to 285 družstiev. Príkladom týchto skutočností sú i nami zistené výsledky v Nitrianskom kraji v roku 2012.

Počet poľnohospodárskych družstiev v Nitrianskom kraji zoradený podľa okresov
Number of agricultural cooperatives in Nitra region arranged according to regions

Tab. 1

Okresy ¹	PD podľa OR SR ²	Z toho: PD v likvidácii podľa OR SR ³	Z toho: PD v konkurze podľa OR SR ⁴	PD podľa PPA ⁵	Vznik nových PD od roku 2005 ⁶
Komárno	32	1	6	17	0
Levice	42	4	9	25	0
Nitra	26	2	5	17	2
Nové Zámky	42	4	7	24	1
Šaľa	7	0	0	3	0
Topoľčany	11	0	1	10	0
Zlaté Moravce	3	0	1	2	0
Spolu ⁷	163	11	29	98	3

Prameň: OR SR, PPA, vlastné spracovanie, 2012⁸

1/ Districts, 2/ agricultural cooperatives according to Business Register of the SR, 3/ out of which: agricultural cooperatives in liquidation according to Business Register of the SR, 4/ out of which: agricultural cooperatives in bankrupt according to Business Register of the SR, 5/ agricultural cooperatives according to Agricultural Payment Agency, 6/ creation of new agricultural cooperatives from 2005, 7/ total, 8/ Source: Business Register of the SR, Agricultural Payment Agency, own elaboration, 2012

Celkový počet poľnohospodárskych družstiev v Nitrianskom kraji k 1.7.2012 (Tab. 1) podľa údajov z obchodného registra predstavuje 163 družstiev, pričom 11 z nich sa nachádza v likvidácii (6,74 %) a 28 v konkurznom konaní (17,79 %). Najviac družstiev (spolu viac ako polovica analyzovanej vzorky) sa nachádza v Levickom okrese (42 družstiev, z čoho sú 4 v likvidácii a 9 v konkurze) a Novozámockom okrese (42, z čoho sú 4 v likvidácii a 7 v konkurze). Rozdiel medzi zápismi v obchodnom registri a údajmi o priamych platbách z PPA je 25 družstiev.

Podľa § 254 ods.1 písmeno c) Obchodného zákonníka, družstvo je možné zrušiť i rozhodnutím súdu. Príslušný súd môže družstvo zrušiť, ak nastal niektorý z dôvodov uvedených v ustanovení § 257 ods. 1. Ide o taxatívny výpočet nasledovných dôvodov:

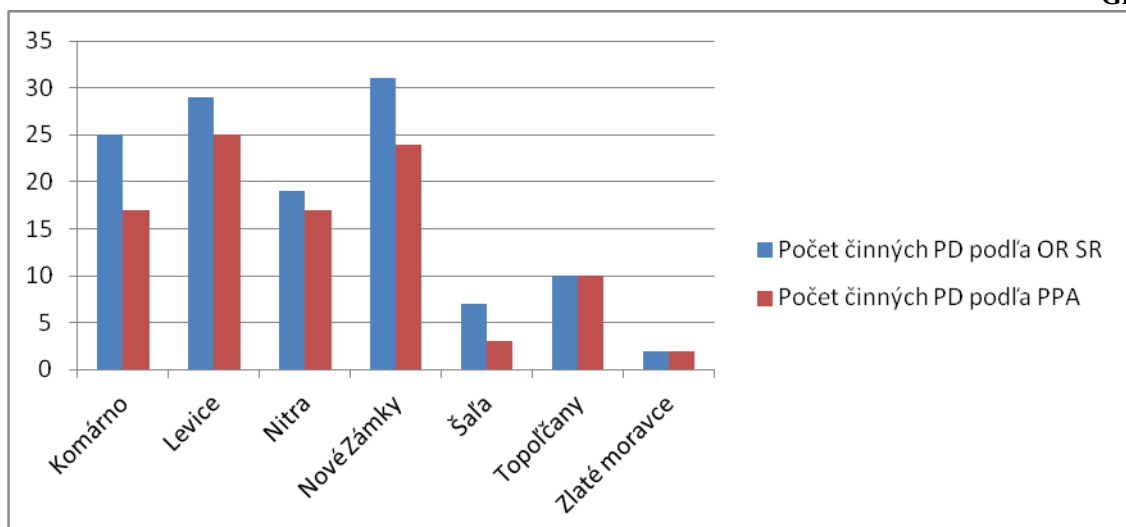
- počet členov družstva klesol pod počet určený v § 221 ods. 3,
- súhrn členských vkladov klesol pod sumu ustanovenú v § 223 ods. 2,
- uplynulo šesť mesiacov odo dňa, keď sa skončilo funkčné obdobie orgánov družstva a neboli zvolené nové orgány alebo ak sa v tejto lehote nesplnila povinnosť zvolať členskú schôdzu družstva alebo ak družstvo dlhšie ako šesť mesiacov nevykonáva žiadnu činnosť,
- družstvo porušuje ustanovenie § 56 ods. 3,
- založením, splynutím alebo zlúčením družstva sa porušil zákon,
- družstvo nesplnilo povinnosť uložiť do zbierky listín individuálnu účtovnú závierku za najmenej dve účtovné obdobia, (účinnosť od 1. januára 2013: družstvo nesplnilo povinnosť uložiť do registra účtovných závierok individuálnu účtovnú závierku za najmenej dve účtovné obdobia).

Na základe týchto dôvodov, návrh na zrušenie družstva súdu môže podať orgán štátnej správy, orgán alebo člen družstva alebo osoba, ktorá osvedčí právny záujem. Príslušný súd pred svojím rozhodnutím môže ustanoviť družstvu lehotu na odstránenie dôvodu, na základe ktorého sa navrhuje zrušenie družstva. V prípade, že súd rozhodne o zrušení družstva, nariadi jeho likvidáciu.

Aj keď zákon ustanovuje dôvody zrušenia družstva a jeho likvidácie, resp. po likvidácii obchodného imania zrušeného družstva, podanie návrhu na jeho výmaz z Obchodného registra likvidátorom, voči družstvám, ktoré sú napríklad nečinné z dôvodu, že družstvo neplnilo povinnosť uložiť do zbierky listín (od 1.1.2013 do registra účtovných závierok) individuálnu účtovnú závierku za najmenej dve účtovné obdobia, obchodný register nemá zo zákona povinnosť začať konanie o zrušení družstva. Príslušný súd o zrušení družstva môže rozhodnúť len na návrh oprávnenej osoby. Podľa nášho názoru u nečinných družstiev neplní svoju povinnosť štatutárny orgán družstva, ktorý patrí medzi aktívne legitimované osoby na podanie návrhu na zrušenie družstva. Obchodný register nemá povinnosť týmito prípadmi sa zaoberať. Ak návrh na zrušenie družstva podala oprávnená osoba a príslušný súd zistí pred vydaním rozhodnutia (§ 68 ods. 9 a § 260 Obchodného zákonníka), že družstvo nemá obchodný majetok, ktorý by postačoval na náhradu primeraných výdavkov a odmeny za výkon funkcie likvidátora, rozhodne o zrušení družstva bez likvidácie. Pred vydaním takéhoto rozhodnutia súd zverejní oznámenie v Obchodnom vestníku, že sa vedie konanie o zrušení družstva bez likvidácie a až po uplynutí troch mesiacov od zverejnenia môže súd vydať rozhodnutie. Na základe právoplatného rozhodnutia o zrušení družstva bez likvidácie, registrový súd vykoná výmaz družstva z obchodného registra a to aj bez súhlasu správcu dane (§ 8a ods.1 písm. c) zák. č. 530/2003 Z.z. o obchodnom registri a § 68 ods. 10 Obchodného zákonníka).

V prípade, že na majetok družstva je vyhlásený konkurz, ktorý sa končí prijatím uznesenia o zrušení konkurzu po splnení rozvrhového uznesenia, povinnosť podať návrh na výmaz družstva má taktiež štatutárny orgán družstva, nakoľko správca konkurznej podstaty je uznesením o zrušení konkurzu zbavený funkcie správcu. Štatutárny orgán družstva nesie zodpovednosť za to, aby družstvo, ktoré prešlo konkurzom bolo z obchodného registra vymazané, resp. zodpovedá za podanie návrhu na výmaz konkurzom zrušeného družstva. Iba v prípadoch zamietnutia návrhu na vyhlásenie konkurzu pre nedostatok majetku alebo zrušenia konkurzu pre nedostatok majetku úpadcu, alebo zastavenia konkurzného konania pre nemajetnosť, zákon o konkurze a reštrukturalizácii ukladá konkurznému súdu povinnosť zaslať rozhodnutie obchodnému registru. Na základe právoplatného rozhodnutia registrový súd aj bez návrhu vymaže družstvo z obchodného registra a to bez súhlasu správcu dane.

Nami získané výsledky ukázali, že počet neaktívnych poľnohospodárskych družstiev zapísaných v obchodnom registri je vysoký. Dôvodom je najmä nečinnosť, resp. zanedbávanie povinností štatutárnym orgánom družstva.

Porovnanie činných družstiev podľa jednotlivých okresov v Nitrianskom kraji**Graf 4**

Pameň: OR SR, PPA, vlastné spracovanie, 2012

1/ Comparison of active cooperatives according to districts in Nitra region, 2/ Source: Business Register of the SR, Agricultural Payment Agency, own elaboration, 2012

počet činných PD podľa OR SR - the number of active agricultural cooperatives according to Business Register of the SR,

počet činných PD podľa PPA - the number of active agricultural cooperatives according to Agricultural Payment Agency

Záver

Získané výsledky poukazujú na zmätočnosť v údajoch vykazujúcich počet aktívnych poľnohospodárskych družstiev na Slovensku, keď údaje získané z viacerých zdrojov sú rozdielne. Je bežné, že pri zisťovaní počtu poľnohospodárskych družstiev je ich počet závislý od zdroja, ktorý sa používa. Faktom je, že údaje z obchodného registra by mali byť dôveryhodné a mali by odrážať reálny stav aktívnych subjektov. Zmätočné údaje môžu v praxi spôsobiť mnohé právne spory a vyvolávajú nedôveryhodnosť zápisov v obchodnom registri.

Nami vykonaný prieskum ukázal, že obchodný register vykazuje vysoký počet nečinných družstiev, ktoré napriek tomu, že už roky nepodnikajú, sú zapísané v obchodnom registri. Podľa nášho prieskumu a na základe analýzy príslušnej právnej úpravy, dôvodom je najmä nečinnosť a tým zanedbávanie zákonom stanovených povinností štatutárnym orgánom družstva, resp. v prípade ukončenej likvidácie likvidátorom. Ako jedno z riešení daného problému vidíme v prijatí novelizovanej úpravy príslušných ustanovení obchodného zákonníka, ktoré by ustanovili sankciu štatutárnemu orgánu družstva, za porušenie zákonom stanovenej povinnosti, spočívajúcej v povinnosti podať návrh na zrušenie družstva alebo v prípade ukončeného konkurzu podať návrh na výmaz družstva z obchodného registra. Obdobne by sa mala stanoviť sankcia likvidátorovi obchodného majetku pre nepodanie návrhu na výmaz družstva po ukončení likvidácie. Sme toho názoru, že sankcionovanie dodržiavania povinnosti či už štatutárnym orgánom alebo likvidátorom by sa zabezpečilo odstránenie existujúceho zmätočného stavu v registrácii poľnohospodárskych družstiev.

Literatúra

- [1] BANDLEROVÁ, A.: Družstvo ako forma podnikania v poľnohospodárstve na Slovensku. In: Národní právo a evropské podnikateľské prostredí. Právo a podnikateľské prostredie v EÚ. Brno: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2004. s. 3-9. ISBN 80-7157-815-0
- [2] BANDLEROVÁ, A.: Podnikanie formou družstva v poľnohospodárstve na Slovensku. In: Medzinárodné vedecké dni 2001. Nitra: SPU, 2001. s. 263-268. ISBN 80-7137-867-4
- [3] DEMO, M. et al.: Projektovanie udržateľných poľnohospodárskych systémov v krajinnom priestore. 1. vyd. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2011. 663 s. ISBN 978-80-552-0547-2
- [4] ĎURKOVIČOVÁ, J.: Inštitút predzmluvných vzťahov v pracovnoprávných vzťahoch v družstve. In: Podnikanie na vidieku (Obchodné právo EÚ I). Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2011. s. 65-68. ISBN 978-80-552-0584-7
- [5] GECÍKOVÁ, I. – HUDÁKOVÁ, M. – RUMANOVSKÁ, Ľ. – SCHWARCZ, P.: Aktuálne problémy a otázky rozvoja poľnohospodárstva v podmienkach Slovenskej republiky. 1. vyd. Nitra: SPU, 2008. ISBN 978-80-552-0004-0
- [6] LAZÍKOVÁ, J. - BANDLEROVÁ, A.: Družstvo ako forma podnikania v poľnohospodárstve v podmienkach Slovenska. In Podnikanie na poľnohospodárskej pôde vo väzbe na rozvoj vidieka. Nitra: SPU, 2007. s. 127–141. ISBN 978-80-8069-872-0
- [7] LAZÍKOVÁ, J. - BANDLEROVÁ, A.: Družstvo ako forma podnikania v poľnohospodárstve v podmienkach Slovenska. In Podnikanie na poľnohospodárskej pôde vo väzbe na rozvoj vidieka. Nitra: SPU. 2007. s. 127–141. ISBN 978-80-8069-872-0
- [8] LAZÍKOVA, J. et al.: Agricultural cooperatives and their development after the transformation. In: Tradíció és innováció: nemzetközi tudományos konferencia. Gödöllő: Szent István University, 2007. ISBN 978-963-9483-85-9
- [9] MADARASZ, D. Historický vývoj poľnohospodárskych družstiev na Slovensku od 19. storočia až po súčasnosť. In: Podnikanie na vidieku (Obchodné právo EÚ I). Nitra: SPU, 2011. s. 174-180. ISBN 978-80-552-0584-7
- [10] SCHWARCZ, P. Vybrané otázky transformácie poľnohospodárskych družstiev v SR. In: K aktuálnym problémom v PPK po vstupe Slovenska do EÚ. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita, 2004. s. 244-247. ISBN 80-8069-367-6
- [11] ŠÚBERTOVÁ, E.: Družstevníctvo v procese globalizácie. 1. vyd. Bratislava: Kartprint, 2004. 193 s. ISBN 80-88870-34-8
- [12] ŠÚBERTOVÁ, E. Current situation in co-operative entrepreneurship in Slovakia. In: International Conference. Vadyba. Management. 2007. m. Nr. 1 (14). s. 68 – 74
- [13] ŠTEFANOVIČ, M. a kol.: Roľnícko-družstevné právo. Bratislava: Obzor, 1979. 312 s.

Došlo: 5. 10. 2012

Kontaktná adresa

Ing. Katarína ŠKRINIAROVÁ

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, SR

tel. +421 37 641 5077

e-mail

skriniarova.katarina@gmail.com

prof. JUDr. Anna BANDLEROVÁ, PhD.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, SR

tel. +421 37 641 5729

email

anna.bandlerova@uniag.sk

doc. JUDr. Zuzana ILKOVÁ, PhD.

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra, SR

tel. +421 37 641 5073

e-mail

zuzana.ilkova@uniag.sk
